

21. 12. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zásada *ne bis in idem* - konflikt daňového a trestního práva?

Začátkem letošního roku vystoupilo Ministerstvo financí s návrhem na zavedení trestnosti přípravy trestného činu neodvedení daně, poplatku a jiné povinné platby. Nově měl být tento delikt trestán již ve stádiu přípravy, přičemž jedna z variant dokonce zvažovala povinnou oznamovací povinnost pro advokáty a daňové poradce v případě, že se o přípravě takového zločinu (jejich klientem) dozví. Na nátlak odborné veřejnosti nakonec Ministerstvo financí tento návrh, alespoň prozatím, z pořadu jednání stáhlo.

Rödl & Partner

Jak to vypadá, nyní dostala snaha finanční správy trestat daňové delikty nejen penalizací v daňovém řízení, ale též jako zločiny v řízení trestním, další zásah. Základ aktuálního rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, které je obecně vnímáno jako přelomové, leží v rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva. Ten se v minulosti zabýval povahou daňového trestání a trestání podle předpisů trestního práva a porovnával je s obecně uznávanou zásadou *ne bis in idem*. Tato zásada, vyjádřená v čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, zakazuje, aby byl kdokoliv stíhán pro trestný čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo pravomocně zproštěn obžaloby.

Do současné doby se pachatelům daňových deliktů, které byly zhodnoceny jako trestný čin, ukládaly v podstatě dva tresty - jednak daňové penále v daňovém řízení, jednak trest v rámci trestního řízení, který mohl být v případě vyšší způsobené škody uložen i v podobě nepodmíněného trestu odnětí svobody. Do této praxe nejprve zasáhl Evropský soud pro lidská práva, který srovnal daňovou penalizaci a tresty ukládané v trestním řízení a dospěl závěru, že mají obdobnou povahu. Za průlomové rozhodnutí je v tomto směru považováno rozhodnutí *Lucky Dev. v. Švédské království*, kde ESLP dospěl k závěru, že uložení daňového penále je možné považovat za trestní stíhání ve smyslu článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. To ve svých důsledcích znamená, že následné trestní stíhání - po uložení daňového penále - je porušením zásady *ne bis in idem* zakazující dvojí potrestání za jeden skutek.

K tomuto závěru se nejprve přihlásil Obvodní soud pro Prahu 4, který v rozhodnutí 6T 145/2014 ze dne 10. června 2015 konstatoval, že *s ohledem na jednoznačnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva nezbylo nalézacímu soudu, než dojít k závěru, že uložení daňového penále vztahujícího se k daním z příjmů fyzických osob za roky 2007 a 2008 v rámci daňového řízení, tj. vyměřením penále ve vztahu k daním, o nichž se vede proti obžalovanému toto trestní řízení, došlo k vytvoření překážky ne bis in idem, a trestní stíhání zastavit.*

Na ESLP navázal posledním rozhodnutím i Nejvyšší správní soud. V rozhodnutí sp. zn. 4 Afs 210/2014 ze dne 24. listopadu 2015 dospěl k závěru, že *penále podle § 37b zákona o správě daní a poplatků a § 251 daňového řádu má povahu trestu a je třeba na ně aplikovat čl. 40 odst. 6 Listiny*

základních práv a svobod a čl. 6 a 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu, který ve věci rozhodoval, sice ve svém rozhodnutí zdůraznil, že posuzoval pouze dílčí právní otázku a nikoli další – abstraktní souvislosti – kdy výslovně zmínil otázky přípustnosti současně či postupně vedených daňových a trestních řízení, nicméně vyslovil základní postulát o trestní povaze daňového penále a tím vytvořil předpoklad pro změnu rozhodovací praxe v budoucích případech.

Je zjevné, že dvojitá potrestání téže osoby za týž skutek – jednou v daňovém řízení a jednou v řízení trestním – by mělo být pro příště vyloučeno. Druhou stranou téže mince je skutečnost, že tam, kde bylo trestní stíhání ukončeno například zproštěním obžaloby, nebude možné uložit ani daňové penále – protože není možné stíhat někoho za skutek, pro který byl pravomocně obžaloby zproštěn.

Je proto otázkou, jak na novou situaci zareaguje Ministerstvo financí. Nejméně vhodným řešením by byla snaha ustoupit od postihu v daňovém řízení, pokud by se rýsovala možnost postihu v řízení trestním. Daňové právo i trestní právo má své vlastní prostředky k ochraně a já pochybuji, že můžeme chránit hodnoty daňového práva trestními sankcemi. Odpovědnost za výběr daní leží na státu a ten ji může v první řadě zajistit jednoduchými, přehlednými a srozumitelnými daňovými předpisy a daňovými kontrolami v takové frekvenci, že nebude možné spekulovat nad tím, že se poplatník kontrole vyhne. Teprve pokud tyto nástroje selžou, je na místě uvažovat o sankcích trestních.

JUDr. Monika Novotná,
advokátka/Partner

[Rödl & Partner, advokáti, v.o.s.](#)

Platnéřská 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 163 111
Fax: +420 236 163 799
e-mail: rag@roedl.cz

Další články:

- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Zaměstnanecké benefity dle ustanovení § 6 odst. 9 písm. d\) zákona o daních z příjmů v roce 2026](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Převodní ceny v judikatuře a sporech se správcem daně](#)
- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Nová úprava kvalifikovaných zaměstnaneckých opcí](#)